

въ княжество Сърбия тѣ сж много рѣдки; а на Косово поле и по планинитѣ на Западна Македония, до колкото се знае, съвсемъ ги нѣма; по голитѣ варовити адриатически скали, дето плодородната почва спада къмъ най-скжпоценнитѣ природни дарове, тия землени насипи се замѣстятъ отъ огромни камъни съ различни знакове, каквито твърде често се срѣщатъ въ Херцеговина, Босна и Далмация.

Ще бжде, обаче, безосновно да твърдимъ, че всички тия могили се отнасятъ къмъ една и сжща епоха, именно къмъ дълбоко старинна епоха. Вѣроятно тѣ били насипвани отъ различни народи, които сж живѣли тамъ въ различни времена. Повечето отъ тѣхъ принадлежатъ безъ съмнение на тракитѣ, чиито погребални церемонии Херодотъ нагледно описва. Когато умиралъ нѣкой знатенъ тракиецъ, трупътъ му билъ излаганъ цѣли три дѣня; при това принасяли въ жертва разни животни, които изядали следъ обилна съ сълзи скръбъ за умрѣлия. После мъртвецътъ бивалъ или изгарянъ до пепель, или просто заравянъ въ земята (и двата вида погребения били въ употребѣ); надъ гроба била насипвана могила (χῆμα), при която се произвеждали бойни игри въ честъ на покойния³. Една римска императорска монета, намѣрена отъ д-ръ Вайзеръ въ една могила подъ единъ черепъ, свидетелствува, че този обичай се пазѣлъ твърде дълго време⁴.

Впрочемъ не всички могили се отнасятъ къмъ тракитѣ. Келти и славяни погребвали умрѣлитѣ подъ подобни паметници. Българитѣ ги означаватъ съ особени имена и разказватъ за тѣхъ предания, които и досега не сж намѣрили своя събирачъ. Когато се строела желѣзницата презъ 1871 год., нѣколко могили били разкопани отъ д-ръ Вайзеръ. Въ нѣкои отъ тѣхъ се намѣрили съзидани отъ здрави тухли склепове, закрити отъ горе съ шистени плочи и съдържащи части отъ скелети, глинени и стѣклени чирепи и ржждявали метални предмети; много, обаче, се оказали отдавна разграбени отъ иманяри⁵. Близко до Шипка вжтре въ една могила намѣрили единъ камененъ склепъ, въ който имало скелетъ и при него лжкѣ и стрели. Малкитѣ хълмове, между другото, сж служили още отъ незапомнени времена, сжщо както и въ наше време при Пловдивъ, за означаване на границитѣ и твърде правдоподобно е, че и въ първобитни времена тѣ сж се насипвали за тая цель. Въ старитѣ сръбски и български грамоти отъ XIII и XIV вѣкове често се споменува за могилитѣ; така въ областта Браничево на Дунава, до Призренъ, при Скопие и Шипъ⁶.

Изобщо почвата на цѣлия полуостровъ, тѣй да се каже, е покрита съ археологични паметници отъ всички епохи. За тѣхното сжществуване въ гръцкитѣ области е излишно да се разпростираме. Въ Сърбия се срѣщатъ селски хижи, въ които подътъ е постланъ съ римски тухли; по двороветѣ и площадитѣ на сръбскитѣ и българскитѣ градове много често се изпрѣчватъ могиленни камъни и капители отъ колони. Дори при единъ бѣгълъ погледъ върху сбиркитѣ на Бѣлградския музей можемъ забележа грамаднитѣ археологични богатства на тия страни. За съжаление, поради невежество и користолюбие постепенно пропадатъ безброй скжпоценни старини; колко старинни издѣлия се унищожаватъ отъ цинцаритѣ-„куюмджии“ (златари) съ цель да добиятъ материалъ за филигранови работи! Европейскитѣ пжтешественикѣ не може да научи за намѣренитѣ старини, понеже обикновено престоява на едно мѣсто не повече отъ единъ или два дѣня; тукъ науката трѣбва да разчита на помощъ отъ страна на туземцитѣ. За много находки споменува Стефанъ Захариевъ въ своето твърде добросъвестно описание на малката Татаръ-Пазарджишка областъ⁷. Ще приведемъ само единъ примѣръ: Захариевъ описва едно бележито мѣсто, което служило за жертвоприношения, при село Балдьово въ Срѣдна-гора. Тамъ на дѣсно, на единъ вулка-